

Onze eerste taak: mensen een eigenwaarde geven

Elk jaar brengt de Internationale Arbeidsorganisatie in juni vertegenwoordigers van vakbonden, werkgevers en regeringen van 183 landen samen in Genève voor de Internationale Arbeidsconferentie. De Internationale Arbeidsorganisatie is een deelorganisatie van de Verenigde Naties en heeft de bevoegdheid om een soort van internationale verdragen en normen uit te werken met minimumafspraken die over de hele wereld moeten gelden rond arbeid. Zo zijn er in het verleden internationale normen uitgewerkt rond een verbod op kinderarbeid, vakbondsvrijheid, minimumnormen rond veiligheid en gezondheid, ... Dit jaar en ook volgend jaar werkt de Internationale Arbeidsconferentie aan een norm over huisarbeid. Het is de bedoeling om op de Internationale Arbeidsconferentie van volgend jaar (juni 2011) een conventie goed te keuren over huisarbeid, met internationale minimumregels over de rechten van huisarbeiders.

In de IAO-commissie die werkt aan een norm over huisarbeid, zetelt namens het ACV naast Pia Stalpaert, nationaal secretaris van ACV Voeding en Diensten, ook Jeanne Devos. Jeanne Devos verdiende meer dan haar sporen door haar inzet voor de huisarbeidsters in India en haar inzet voor de armen in Mumbai. In 1963 vertrok ze als Vlaamse missiezuster – met de boot duurde dat toen 28 dagen – naar India om er te werken in het instituut voor doven en blinden van de Zusters van de Jacht. Van werk in een studentenbeweging ging het naar het organiseren van huisarbeidsters. Ze trok zich het lot aan van kinderen uit afgelegen arme dorpen en krottenwijken die, om te overleven dikwijls via tussenpersonen als huisarbeidster naar verre steden werden gebracht. En daar vaak in erbarmelijke omstandigheden rechteloos en schaamteloos werden uitgebuit als huisslaafjes. Vanuit dat eerste groepje ontstond een hele beweging, inmiddels actief in 23 staten van India, een beweging die opkomt voor de rechten van huisarbeidsters en efficiënt actie voert tegen slavernij en andere uitwassen van thuisarbeid.

Jeanne, hoe kwam je in de ACV-delegatie terecht?

Dat begon eigenlijk al vorig jaar in India. In voorbereiding van de Internationale Arbeidsconferentie stuurde de Internationale Arbeidsorganisatie een vragenlijst naar regeringen, werkgevers en vakbonden van alle landen. Op basis van den inzendingen proberen de ambtenaren in Genève dan een eerste tekst op te maken. Het agentschap van de Internationale Arbeidsorganisatie in India had die vragenlijst ook aan onze organisatie in India, de National Domestic Workers Movement toegestuurd. Met meer dan twee miljoen leden die actief werken rond huisarbeid hadden ze ons wel opgemerkt, en ook onze opinie gevraagd. We waren blij verrast en vonden het een hele erkenning voor huisarbeidsters dat er sprake van was om internationaal zo een norm uit te werken. Daar hebben we met de hele beweging aan gewerkt, samen met onze huisarbeidsters gediscussieerd over onze antwoorden op die vragenlijsten. Met onze deelorganisaties in 12 deelstaten van India hebben we onze antwoorden samengebracht en onze antwoorden bezorgd aan de regering van India.

En heeft de regering van India jullie antwoorden ook gebruikt?

Ja hoor. Ze lieten ons weten dat ze onze antwoorden hadden ingestuurd als het officiële antwoord. Maar... ze hadden wel eenzijdig drie cruciale woorden gewijzigd in onze tekst. Wij hadden gekozen voor een IAO-Conventie én een IAO- Aanbeveling over huisarbeid, zij kozen enkel voor een Aanbeveling. Drie woorden gewijzigd, maar wel een groot verschil. Een IAO-Conventie is een verdragtekst die nadien door elk van de lidstaten in zijn parlement moet worden goedgekeurd als wet. Een IAO-Aanbeveling is minder krachtig maar sneller: dat is een tekst die ze in alle landen verplicht met hun parlement moeten bespreken maar niet onder die vorm moeten goedkeuren als wet.

Werden jullie ook gevraagd om deel te nemen aan de Conferentie vanuit India ?

We zijn beginnen te lobbyen voor ons standpunt bij de Indiase regering. Die had een 'task force' opgericht om de conferentie voor te bereiden. Daar mochten we aan meewerken, maar mee naar Genève gaan in de delegatie van de regering of de vakbonden zat er niet in. We werden toen getipt om te proberen als waarnemer van een niet-gouvernementele organisatie in Genève deel te nemen. Dan heb je wel geen stemrecht of spreekrecht tijdens de officiële vergaderingen, maar kan je wel alles volgen en deelnemers na de vergadering aanspreken en voor je standpunt lobbyen. Een andere tip was om aan Luc Cortebeek de vraag te stellen om mee te kunnen als lid van de Belgische ACV-delegatie. Via Stijn Sintubin van de internationale dienst van het ACV werd met Luc een afspraak geregeld in Brussel. En dat klikte meteen: ik kon als lid van de ACV-delegatie deelnemen in de commissie huisarbeid. Met spreekrecht én stemrecht. In de officiële delegatie van India zit niemand van onze beweging. Maar via Wereldsolidariteit en Anti-Slavery international konden nog drie andere medewerkers van de NDWM meegaan als waarnemer. Onder hen Mary Subbiah die al 45 jaar als huisarbeidster werkt.

Hoe is de verhouding tussen jullie beweging en de Indiase vakbonden?

Dat loopt nogal moeizaam. De vakbonden daar zijn weinig of niet geïnteresseerd in het lot van de huisarbeidsters, ze hebben niet zo een dienstverlening als de Belgische vakbonden, en zijn sterk partijpolitiek gebonden. Ze hebben zelf ook niet zo een grote basisbeweging, maar zijn wel geïnteresseerd in ons grote aantal leden en zien ons graag op gezamenlijke betogingen. Wij zijn nogal argwanend tegenover hun vraag om in hun vakbond te integreren.

En hoe is jullie verhouding met de regering van India?

Intussen is onze NDWM zo een massabeweging geworden dat ook de regering er niet meer kan naast kijken. Ze houden met ons rekening omdat we een politieke factor geworden zijn. De huidige regering wil de kloof tussen arm en rijk wel aanpakken, maar heeft daarvoor echter niet de instrumenten en de middelen. In sommige deelstaten wordt ons programma politiek wel opgepikt: daar kregen we het gedaan dat er een minimumloon kwam.

Willen jullie eigenlijk zelf een vakbond worden?

We willen met de NDWM méér dan een vakbond zijn. We willen in de eerste plaats een beweging zijn die de mensen een gevoel van eigenwaarde kan geven. Daarover en daarvoor willen we sensibiliseren. Om als vakbond erkend te worden, moet huisarbeid eerst erkend worden als een beroep. In zes Indiase deelstaten zijn we al zover, in de andere deelstaten nog niet.

Hoeveel leden heeft jullie beweging van huisarbeidsters, de NDWM?

Die ledenaantallen bij ons zijn niet zo heel duidelijk; je moet ook zien hoe en met wie we werken, vaak in achterbuurten, in de slums en met een steeds wisselend publiek van huisarbeidsters. Een administratief systeem met lidkaarten en lidgelden hebben we niet. Over heel India hebben we tussen de twee en drie miljoen leden die regelmatig naar onze vergaderingen komen. We vragen hen om een bijdrage te betalen, het moet 'hun' beweging zijn. In één deelstaat zijn we erin geslaagd om het minimumloon voor huisarbeidsters te verhogen van 200 roepie (4 euro) per maand naar 800 roepie (16 euro) per maand. Voor deelname aan een dagbijeenkomst betalen onze leden 20 roepie (40 eurocent). 10 roepie daarvan gebruiken we om de kosten te dekken en eten te voorzien voor de deelnemers.

Komen jullie daar mee rond als beweging?

Neen. We hebben nu 372 bezoldigde vrijgestelden in 28 deelstaten van India. Er zijn 28 talen in de Beweging. In het Noorden is het toch wel nodig dat je in elke deelstaat een vrijgestelde hebt voor elke taalgroep, anders kan je die mensen niet bereiken. Onze inkomsten komen uit lidgelden, maar ook van diverse ontwikkelingsorganisaties: Miserior, Broederlijk Delen, Global Fund of Women, Unifemme. Dan-Church (gelieerd met de Deense protestantse kerk) betaalt onze werking in zes deelstaten. We zijn dus geen louter christelijke of katholieke beweging: we werken nogal oecumenisch met ruimte voor zes verschillende godsdiensten.

Een probleem is wel dat Broederlijk Delen in 2013 allicht gaat stoppen in Azië om zijn werking meer te concentreren in een beperkt aantal landen. Dat past ook in het algemene Belgische ontwikkelingsbeleid om de Belgische acties meer te concentreren op een beperkt aantal landen. Ons valt dat zwaar: Azië wordt dan helemaal uitgesloten, terwijl toch meer dan 2/3 van de armen in de wereld in Azië wonen.

Samenwerking met buitenlandse donors stelt ook nogal wat administratieve eisen. Er worden dikwijls Belgische boekhoudnormen opgelegd voor de administratie. Zo wil men de originele facturen en bewijsstukken krijgen, terwijl dat conflicten oplevert met de eigen Indiase regels. Van sommige van onze medewerkers moeten we het loon betalen in stukjes uit allerlei verschillende fondsen, omdat dit boekhoudkundig zo wordt opgelegd. En al die paperassen leveren helemaal geen waarborgen op voor goed besteed geld. Je kan in India zelfs al bij 'specialisten' terecht om originele bewijsstukken 'te kopen'. Het zou wat simpeler zijn mochten donors geven op basis van vertrouwen in de beweging, en daaraan geen zware administratieve lasten koppelen.

Werken jullie samen met Wereldsolidariteit?

Er is een samenwerking met Wereldsolidariteit via het migrantenforum waar we een gezamenlijk project hebben in één deelstaat, Kerala, gericht op grensoverschrijdende migratie van huisarbeidsters. Er zijn ook contacten geweest met ACV Voeding en Diensten en Wereldsolidariteit heeft met ons ook samengewerkt bij die vragenlijst van de IAO.

Wat zijn eigenlijk de grootste problemen die de huisarbeidsters hebben in India?

Het zwaarste probleem is eigenlijk het gebrek aan zelfvertrouwen en zelfrespect door het stigma dat op hen rust. Dat weegt in India heel zwaar door via het kastensysteem dat zwaar discrimineert. Waarbij bijvoorbeeld het eetgerei van mensen van de ene kaste nooit samen mag afgewassen worden met eetgerei gebruikt door mensen van een lagere kaste. Huisarbeidsters zijn steevast mensen uit de lagere kaste. Zij zijn doordrenkt met een minderwaardigheidsgevoel en bewustzijn dat ze voor niks anders goed zijn dan voor minderwaardig werk. De Dalit, de kastelozen hebben dat in extreme mate. Dat is de eerste taak van onze beweging: die mensen een gevoel van eigenwaarde en bewustzijn geven, hen duidelijk maken dat het niet hun lot is om een verschoppeling te zijn op aarde om het later in een volgend leven beter te hebben.

Dat proberen we door hen bijeen te brengen, hen luidop te laten dromen van wat ze wel zouden willen zijn in hun dromen. Heel typisch komt dat uit op rollen als verpleegster of airhostess. En het is heel mooi als je ziet hoe dat proces lukt, als je ze wat eigenwaarde kan meegeven, dat ze beseffen dat ze dat ook kunnen. Je ziet dan mensen openbloeien.

En verder?

Een tweede groot probleem is dat huisarbeid niet erkend wordt als arbeid of als een beroep. Huisarbeidsters hebben geen stem, ze worden niet gezien en niet gehoord. Dikwijls kunnen ze niet lezen of schrijven, hebben ze nooit de kans gehad om iets te leren. Het is aandoenlijk dat als we petitie's organiseren dat die petitie's worden ondertekend met een vingerafdruk in plaats van een handtekening. Zoveel kansen die zijn blijven liggen bij zoveel mensen.

We hebben ook veel moeite gedaan om hun verhalen, over mishandelingen en misbruiken, over hun problemen in de media te krijgen. Dat lukte niet. We hebben ooit zelfs eens 50 euro betaald om bij wijze van advertentie in een nationaal Indiaas dagblad, The Times of India, een stukje te laten publiceren over de problemen van huisarbeidsters. Maar het artikel kwam er niet en we kregen ons geld terug. De redactie vond het niet passend om een stuk over huisarbeidsters te publiceren.

Daar komt nu wat verandering in: af en toe schrijven er journalisten over ons werk en over de problemen van huisarbeidsters. En ook op een nationaal tv-station werd al aan onze beweging aandacht gegeven. Dat is voor ons heel belangrijk. Zo kunnen we de problemen van huisarbeidsters zichtbaar maken en de huisarbeidsters zelf ook bereiken, wat vaak het moeilijkste is en ervoor zorgen dat ze te weten komen dat ze rechten hebben, bijvoorbeeld dat er in sommige deelstaten een wettelijk minimumloon is voor huisarbeidsters en een regeling voor verlof.

Huisarbeid, is dat vooral in India een probleem?

Neen, ook in bijvoorbeeld Sri Lanka, Bangladesh en Pakistan is dat sterk verbreid en even problematisch als hier. In Afrika is huisarbeid sterker familiaal georganiseerd. Kinderen en vooral weeskinderen (kinderen van aidsslachtoffers) worden doorgegeven.

Huisarbeid dat is het lot van de zwaksten onder de zwaksten. De 'bovenlaag' in de slums die hebben een of ander handeltje, een winkeltje, verkopen wat, zijn straatventers. De zwaksten die proberen om als huisarbeidster aan de slag te gaan.

Wat verdient zo een huisarbeidster doorgaans?

Je hebt als huisarbeidster al een goed salaris als je aan een loon komt van 1,5 euro voor een werkdag van 10 à 12 uur. In de deelstaat Kerala zijn we het verst: daar is een wettelijk minimumloon vastgelegd van 140 roepie per dag, iets meer dan 2 euro per dag.

Jullie werken ook rond kindermisbruiken?

In India zie je vaak hoe tussenpersonen in straatarme dorpjes kinderen ronselen. Ouders geven hun kinderen soms mee in goed vertrouwen. Hen wordt voorgespiegeld dat hun kind slechts een paar uur per dag zal moeten werken en daarnaast deeltijds naar school zal mogen gaan. Voor die arme gezinnen is er zo ook een mondje minder om te voeden. Hun kinderen worden dan heel ver in een vreemde stad geplaatst, kunnen niet terugreizen en hebben ook geen telefoon om familie te bereiken. Je hebt in India ook al agentschappen waar je voor huisarbeidsters terecht kan, waar je er zo ongeveer eentje 'kan kopen'.

Dat is eigenlijk een derde probleem. Huisarbeid gebeurt achter gesloten deuren en daar gebeuren de grootste misbruiken. Soms zit kinderen daar heel alleen en komen terecht in een gezin met een andere taal. Ze worden gecommandeerd, geslagen, bespot. Het ergste vinden ze vaak dat ze ook door de kinderen van het gezin worden uitgesloten en geslagen. Hun eigen ouders zijn onbereikbaar ver weg en ze hebben niemand bij wie ze terecht kunnen.

Voor hen voorzien we noodopvang. Daar vangen we kinderen op die als huisarbeidster werden geslagen of misbruikt. Soms is er ook seksueel misbruik en zijn die kinderen zwaar getraumatiseerd. Daarvoor hebben we steun gehad van de KU Leuven en deskundige ondersteuning door kinder- en jeugdpsychiater Peter Adriaenssens. De opvang van die kinderen is een langzaam proces. Vaak zijn die kinderen door dat misbruik moeilijk handelbaar geworden, met gedragstoornissen en allerlei problemen in de groep. Daar is bijzondere begeleiding voor nodig en dat pogen we te voorzien.

Hoe kom je die misbruiken op het spoor?

Dat gebeurt via allerlei wegen. We hebben een netwerk van contacten in de dorpen. Zo wordt ons soms de activiteit van ronselaars en tussenpersonen gesignaleerd, waarbij heel jonge kinderen worden meegenomen en in gezinnen geplaatst. Ook via andere huisarbeidsters komen we dat te weten.

Onze beweging wordt ook steeds sterker en actiever. We hebben al acties gehad waarbij we enkele uren na het ontdekken van een geval van misbruik met een grote groep huisarbeidsters het werk neerlegden en de straat opgingen uit protest. Helaas ook al eens na een moord op een seksueel misbruikte huisarbeidster, wat de betrokken familie snel in de doofpot wou stoppen. We doen ook interventies bij families waar we misbruik van huisarbeidsters vermoeden.

Hoe is jullie verhouding met de regeringsdelegatie van India hier op de conferentie?

Dat is eigenlijk revolterend. Uitgerekend de regering van India diende een amendement in om het voorstel voor een Conventie te laten wegstemmen. Gelukkig haalde dit amendement het niet. Sindsdien heeft de delegatie van de Indiase regering de zitting verlaten en werkt ze niet meer mee. We hebben de vertegenwoordigers van de Indiase regering hierover nog eens aangesproken, maar ze weigeren verdere medewerking omdat ze het met ons oneens zijn. Tragisch eigenlijk.

Verwachten jullie dat een IAO-Conventie rond huisarbeid voor jullie in de praktijk wat zal opleveren?

Oh ja, voor ons zou dat een heel belangrijke stap zijn. We hebben dan plots een heel sterk argument om met de federale regering te gaan onderhandelen. En sterke argumenten om die internationale normen ook in India te doen toepassen. We gaan dat overigens van onder uit doen: bij de deelstaten lobbyen om die norm per deelstaat te realiseren. Zo kunnen we dat opbouwen om dat uiteindelijk over heel India door te duwen.

En valt dat voor jou persoonlijk mee om plots veertien dagen in een ACV-delegatie te zitten, tussen Belgische beroepssyndicalisten met hun eigen opvattingen, werkgewoonten en standpunten? Is dat niet een grote aanpassing?

Oh helemaal niet. Ik kende Pia Stalpaert vooraf niet. We hadden elkaar tot we hier in Genève waren zelfs nog nooit gezien. En nu trekken we hier de hele tijd samen op. Zuster Jeanne en zuster Pia merkte al iemand op. Ik ben hier in een groep beland met veel onderhandelingservaring en know how. Ik stel ook vast dat in de werknemersgroep goed naar Pia wordt geluisterd. Ze zit in het Bureau. Andere collega's doen vaak een beroep op haar omdat ze vinden dat Pia gezag heeft en onze woordvoester (van de werknemersgroep) vaak doet wat Pia vraagt. Wat ook opvalt is de manier waarop jullie tussen ACV'ers snel informatie uitwisselen over wat er gebeurt, door sms'jes naar elkaar door te sturen over hoe het loopt in jullie commissie. Wat een samenhang! En neen dat pragmatisme bij die onderhandelingen is me niet vreemd.

Wie het werk van de National Domestic Workers Movement van Jeanne Devos wil steunen, kan zijn eigen financieel steuntje bijdragen op rekeningnummer 734-0194177-89 van het Fonds Kinderrechten – KU Leuven met vermelding 'gift fonds Zr.J.Devos -400/0000/51266' of op rekeningnummer 000-0901974-68 van SOS Scheut, 1070 Brussel met vermelding 05 091 001-K.I.H. India. Voor giften vanaf 30 euro op een van beide rekeningen krijg je een fiscaal attest. Zonder mogelijkheid van fiscaal attest kan je ook een gift doen op rekeningnummer 979-5648831-41 van ontwikkelingsproject Bombay met vermelding 'voor Jeanne Devos'. Of rechtstreeks aan Jeanne via 744-0105484-38 op naam van Jeanne Devos , Naamsesteenweg 575, 3001 Heverlee.